

HAMZÓK JUDIT

ESZTERHÁZY KÁROLY EGRI PÜSPÖKHÖZ CÍMZETT MAGYAR NYELVŰ INSTANCIÁK 1762–1772 KÖZÖTT*

A magyar nyelvű instanciák Eszterházy Károly levelezéseiben

Gróf Eszterházy Károly (1725–1799) emblematikus alakja volt a 18. századi magyar egyháztörténetnek. 1762. június 29-én vonult be Eger városába, míg az egri egyházmegye püspöki kinevezését 1761. október 10-én kapta meg. Dolgozatomban az Egerbe érkezését követő évtizedből fennmaradt, igen tekintélyes méretű levélgyűjteményének egy részét elemzem – számot adva a munkám eddigi eredményeiről. Elmondható, hogy az Eszterházy Károlyhoz címzett instanciák „terra incognita” a történeti kutatások számára, annak ellenére, hogy feltárásuk számos eddig nem ismert mikrotörténeti adalékot tartalmaz a társadalomtörténet számára. A Magyar Nemzeti Levéltár Heves Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL HML), valamint az egri Főegyházmegyei Levéltár² (továbbiakban: EFL) őrzi az Eszterházy Károllyal kapcsolatos levelezések jelentős részét. A vizsgálatom tárgyát az MNL HML-ben megtalálható iratanyagok képezik. A jelenlegi tanulmányom megírásához kizárólag magyar nyelvű iratokat használtam fel. Kutatásom során olyan forráscsoportokat kívántam elemezni, amelyeket eddig kevésbé vizsgáltak korábban a püspök egri működésének szempontjából 1762 és 1772 között.

A jelenlegi dolgozatban két forráscsoport: a „*Minutae anni*”³ és az „*Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*”⁴ magyar nyelvű iratanyagait elemzem. A vizsgált iratcsoportok magyar, német és latin nyelvű levelezéseket is magába foglal, de számukat tekintve többségben magyar nyelvűek. Kutatásom későbbi szakaszára tűztem ki célul a német és latin nyelven fogalmazott levelek feltárását, valamint a magyar nyelvű írásokkal történő összevetését. A választott forrásanyagok vizsgálatát

* A tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt támogatásával készült. A tanulmány megírásában nyújtott segítségért köszönettel tartozom az egri Esterhazyánium Kutatócsoportnak.

² EFL Archivum Vetus, Protocolli dioecesanum és Protocolli consistorii (püspöki és szentszéki jegyzőkönyvek) és szórványosan további gyűjteményekben pl. Archivum studiis et scholis (iskola és tanulmány ügyek) találhatóak.

³ „*Minutae anni*” jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.a.–XII-3f.VI.21.65.RR.c.

⁴ „*Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*” jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1–XII-3f.VI.52.178.ZZZ.12.

azért érzem fontosnak, mert általuk jobban megismerhetővé válnak az egri egyházmegyében, illetve Eszterházy Károly pápai uradalmi birtokán felmerülő gyakori problémák és azoknak a kezelése. A dolgozat fontos mikrotörténeti adalékokat is nyújthat a meglévő kora újkori magyar társadalomtörténeti kutatásokhoz. A feltárt források helytörténeti kutatásokat elősegítő információkat is tartalmazhatnak, megismerhetjük az egyes településeken működő hivatalnokok – ispán, kasznár, jegyző – személyeit is. Az iratok feltárása során megállapítható, hogy legtöbb alkalommal Eszterházy Károly egri püspök, örökös főispánhoz címezték mind a hivatalos, mind a magánleveleket az Egri Egyházmegye, Heves és Külső-Szolnok vármegye és a Pápa–Ugod–Devecser uradalom területein. Gyakori jelenség – az iratok alapján –, hogy az esetek kezelését Eszterházy Károly az uradalmi és vármegyei hivatalnoki tisztikar együttműködésével végezte.⁵ Az iratokból pontosan kiolvasható, hogy egy-egy ügyben a teljes felhatalmazást („*plenipotentiat*”) nyert ügyintéző járt el. Valószínűsíthető, hogy az egri püspök néhány ügýtípus intézését átadhatta a legfőbb tisztviselőinek, sőt egy 1792-ben kelt leveléből ki is derül, hogy az instanciákat elsősorban a hivatali tisztikar kezelte.⁶ Az alábbi lábjegyzetben közölt utasítás alapján joggal feltételezhető, hogy máskor is tehetett hasonló kijelentést, és ezért fordulhatott elő, hogy a 1762–1799-ig terjedő időszakból több mint 100 instancialevél maradt fenn, amit nem az egri egyházfőnek címeztek.⁷

A „*Minutae anni*” iratok: Eszterházy Károly levelezései

A forráscsoportban Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai és válaszlevelei kronologikus sorrendben olvashatóak. Az egyes iratcsomók adott évszám szerint kerültek kiválogatásra, valamint magyar, német és latin nyelvű levelek együttesen megtalálhatóak közöttük. A „*Minutae anni*” forráscsoport feltárása során csaknem 12 ezer darab iratot regisztráltam.

A levelezések nem kizárólag az Egri Egyházmegye illetve, Heves és Külső-Szol-

⁵ A pápai uradalmon legfőbb ügyintézők: Tóth István (?–1775) prefektus; Kiss Ferenc (?–?) fiskális, prefektus; az Egri Egyházmegyében: Ulrich János (?–1786) prefektus; Magyar Mihály (?–?) fiskális 1762–1772 között. *Minutae anni* 1771. *Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban*, XII-3f. VI.15.38.OO.a–XII-3f.VI.15.38.OO.m.; *Minutae anni* 1772. *Eszterházy válaszlevelei*, XII-3f.VI.15.39.PP.a–XII-3f.VI.15.39.PP.h.

⁶ Ez derül ki az egyik, Makay János (?–?) hejcei kasznárnak címzett válaszából – határozottan reagált a helyi jobbágyok panaszaira: „*az iobbágyok[na]k panaszos Instantiáit illeti, a véget illendőbb lett volna a[z] Praefectussal és Ord[inarius] Fiscalissal, hogy sem én velem egyenesen correspondeálni, mert az én tülem nem lehet, sok egyébb dolgaim vegett, hogy mindeneben tsak magam influallyak, arra való nézve vannak tisztyeim, ha azok valamiben meg akadnak, tsak akkor szoktam a[z] dologban be menni, és abban őket eligazítani...*” *Minutae anni* 1792. Eszterházy püspök válaszlevelei, XII-3f.VI.19.59.LLL.c/12.

⁷ Több alkalommal egy-egy levélíró a megszólításában is jelölte: „*Tekintetes Plenipotenzált Praefectus Úr, Nagy jó Kegyes Uram!*” Jelzete: XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.

nok vármegye területén zajlottak. A mai Dunántúl területéről, Pápa és környékéről származó levelek is nagy számban olvashatóak ebben az iratcsoportban.⁸ Sőt, Eszterházy püspök egyes külföldi tartózkodása során is írt válaszokat az éppen aktuálisan felmerülő kérdésekre.⁹ Sokszínűek a levelezések a témák szempontjából is. Az iratok között előfordulnak az uradalmakon folyó ügyekkel kapcsolatos levelezések, uradalmi kifizetések dézsmarendelési szerződéseiről, termények betakarításáról¹⁰ szóló feljegyzésekről, de akár borszállításáról szóló utasítások is. Ehhez kapcsolódóan lehet megemlíteni a pénzügyi mozgások rögzítéséről szóló bizonylatokat, számlákat vagy az adósságrendezést tartalmazó dokumentumokat. Ezenkívül számos levéltári forrás tanúskodik az általa építtetett templomokról¹¹, parókiákról¹², iskolaházakról¹³ vagy felújított vendégfogadókról.¹⁴ Az 1771–1772-ben írt levelei alátámasztják, hogy gyakran beleszólt a folyó vagy tervezendő építkezésekbe is. Ehhez kapcsolódóan említhető meg: Pápa templom belsőépítészete és -díszítése¹⁵ vagy

⁸ Pápa–Ugod–Devecser területén fekvő hatalmas kiterjedésű domíniumot főnemesi származása révén birtokolta. Évente többször tartózkodott pápai uradalmán, ahonnan több alkalommal is fogalmazott válaszlevelet például gróf Csáky János (1720–1795) Szepes vármegye főispánjának: „*K[egyelme]d Levelenek érkezése előtt már tizen négy nappal Pápára érkeztem...*” Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban, MNL HML XII-3f.VI.15.38.OO.a/1.4.

⁹ Eszterházy Károly egri püspök Bécsből, 1771. január 20-án („*Bécsben 20-dik ianuar 1771*”) Kiss Ferenc pápai fiskálisnak írta, semptei fiskális kifizette Túróc vármegye felé a költségeit. Jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.a/5.

¹⁰ Tóth István pápai prefektusának írta: „Hallom, hogy mind innend mint a[z] túl Dunán a[z] gabonában az idén fogyatkozás esett, akarom azért tudni Ioszágimban mint szemben mint szalmában menyi gabonám s-akár minémű termésem legyen s-mind ezeknek Extractussát látni kívánom...” Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban, XII-3f.VI.15.38.OO.i/8.2.

¹¹ A pápai templom felújításáról hozott határozatot 1771. március 11-én Pápán kelt levelében. Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban, XII-3f.VI.15.38.OO.b/1.

¹² 1771-re kelezett egyik levelének 8. pontjában olvashatunk az egyik gannai ügyintézője felé tett, a kőbánya feltárásáról szóló utasításáról. A bányából a templom és a hozzá tartozó plébánia felépítéséhez szükséges építőanyagokat nyerhetnék ki, pl. meszet és követ. Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban, XII-3f.VI.15.38.OO.b/2.

¹³ Eszterházy Almásy Pál (1722–1804) tanácsossal váltott levelet, a „*Kardzagi Plébánia és Iskolaház*” építésével kapcsolatban. Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban, XII-3f.VI.15.38.OO.i/5.2.

¹⁴ A Griff Vendégfogadó tetőszerkezetének felújítását helyezte kilátásba. Jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.b/2. 5. pontja.

¹⁵ „...kedvem jött hogy az Nagy Oltár egészen márványbul a[z] kisedek pedik kőfalbul lehessenek, oly formán, hogy megmárványoztathassanak is, sőt az Templomegészen festékekkel bé iratni szándékozom...” Jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.i/10.3.

a karcagi templom¹⁶ és tömlőc visszahelyezése¹⁷. Az egri püspök leveleinek címettjei között gyakran olvashatóak a főúri család további tagjainak nevei is – gróf Esterházy Ferenc (1715–1785)¹⁸, Imre (1726–1792)¹⁹ és János (?–?)²⁰. A kapcsolattörténeti kutatások számára további adalékok nyerhetők ezekből a levelekből.²¹

Az elemzett csoportban nagy számban fordulnak elő az instancialevelezésekre, azaz panasz és/vagy kérelem tárgyú beadványokra adott válaszlevelek. Ezekből a levelekből derülnek ki az egyes panaszok és/vagy kérelmek tárgyai – amelyekkel kapcsolatban Eszterházy püspökhöz fordultak. A vizsgált forráscsoportban lévő instancialevelek íróinak társadalmi hovatartozását ki tudjuk következtetni az Eszterházy Károly utasításaiban szereplő instansok²² megjelöléséből²³, valamint a válaszlevelek (általában latin nyelvű) címzéséből²⁴ és megszólításából, ahogy idősebb gróf Grassalkovich Antallal (1694–1771) folytatott levelezésénél is láthatjuk²⁵.

¹⁶ Eszterházy Károly a „*F[elséges] Consilium*” elutasító véleményét írta le Almásy Pál tanácsosnak az építendő karcagi templomról: nem fér bele az építkezésekre fordítandó keretbe. Jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.1/5.2.

¹⁷ 1772. január 9-én kelt levelében az egri püspök reflexiójában elvetette a karcagi börtön visszahelyezését, és nyomatékosan támogatta a „*Consilium*” felvetését, miszerint Kunszentmártonban maradjon továbbra is ez az intézmény. *Minutae anni 1772. Eszterházy válaszlevelei*, XII-3f.VI.15.39.PP.a/9.2.; XII-3f.VI.15.39.PP.a/6.

¹⁸ Eszterházy Károly egyik alkalommal bátyjával, Esterházy Ferenc magyar kancellárral folytatott latin nyelven levelezést gróf Döry Gábor (?–?) ügyéről. *Minutae anni 1773. Eszterházy válaszlevelei*, XII-3f.VI.15.40.QQ.c/11.

¹⁹ *Minutae anni 1772. Eszterházy válaszlevelei*, XII-3f.VI.15.39.PP.f/17.

²⁰ Az egri püspök írta 1773. szeptember 5-én kelt levelében Esterházy Jánosnak, akit „*Kedves Eöcsém Urként*” szólított meg, szívesen vendégül látná őt és feleségét a pápai birtokán. „*Ide ha M[éltó]s[á]g[os] Gróffnéiával együtt élővendenek, ielenlétüket örömmel fogom látni.*” Jelzete: XII-3f.VI.15.40.QQ.c/12.

²¹ Az Eszterházy levélgyűjtemény sokszínűségét mutatja az is, hogy előfordulnak benne olyan levelek is, amelyek az egri püspök külföldi könyvrendeléseiről tanúskodnak. Ilyen például az egyik, Pruszkai Antal (?–?) bécsi ágensével folytatott latin nyelvű levele, amiből tudomást szerezhetünk arról, hogy megvásároltatta [Eusébe] Renaudot *Liturgiarum Orientalium Collectione* c. többkötetes művét: „...*D[omini] V[est]ra habita in sortem Expensarum in eundem Comitem factarum pro se*⁸³. *f[ori]nos D[omi]ni V[est]ra excipiat, 17. vero Librario Bader pro Renaudotii Liiturgiarum Orientalium Collectione pro qua illi debet...*” Jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.a/4.3.

²² Panaszt vagy kérelmet benyújtó személyek/közösségek megjelölése. Jelzete: XII-3f.VI.38.OO.d/7.1.

²³ A „*iobágyság*” megjelölés gróf Hallerné Grassalkovich Anna Mária (?–?) kérelme kapcsán Eszterházy Rosty Ferencsel (?–?), Vas vármegye tanácsnoka és alispánjával folytatott levelezésében fordul elő. *Minutae anni 1772. Eszterházy válaszlevelei*, XII-3f.VI.15.39.PP.b/11.1. Az „*ember*” megjelölést Eszterházy püspök egy hidegkúti lakos ügyében Ulrich János egri prefektusnak adott utasításában olvashatjuk. *Minutae anni 1772. Eszterházy válaszlevelei*, XII-3f.VI.15.39.PP.d/21.

²⁴ „*Dno Comiti Camera Praesidi Antonio Grassalkovics*” *Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban*, XII-3f.VI.15.38.OO.f/6.3.

²⁵ „*Msghos Gróff Feő Ispány Camera Praeses drágha Io Uram Soghorom!*” Jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.f/6.3.

A folyamodványt benyújtók etnikai és vallási hovatartozását is lehet elemezni. Nemzetiségüket tekintve a magyar lakosokon kívül még német,²⁶ görög²⁷ és rác²⁸ származású személyek fordultak Eszterházy püspökhöz – saját ügyeikkel. A római katolikus hitűek mellett kálvinista²⁹ és lutheránus,³⁰ valamint zsidó³¹ kollektívák tagjai írtak problémáikkal kapcsolatban. A levelezésekben egy-egy szerzetesrendhez³² kötődő megoldandó kérdések is szerepelnek, amivel Eszterházy Károly egri püspök foglalkozott.

Az „Antiqua Instantiae et Littera missiles nullius usus” forrásai

A második forrásgyűjtemény címében már az „*instantia*” szó is szerepel, ami előre jelzi, hogy panaszokat és kérelmeket tartalmaznak az egyes iratcsomók. A folyamodványt benyújtó személyek, csoportok levelezései olvashatóak főképpen ezekben a kötegekben. A korábbi egri püspökök – Fenessy György (1632–1699), Erdődy Gábor (1684–1744), Telekesy István (1633–1715) és Barkóczy Ferenc (1710–1765) –, valamint az első érsekek – Fuchs Ferenc (1744–1807) és Fischer István (1754–1822) – idejében kivizsgálendő esetekkel együtt gyűjtötte össze a levelezéseket az egri püspökség, majd az érsekség levéltára a 17. század végétől 19. század elejéig bezárólag.

A leveleken szerepelnek a folyamodványokat benyújtó személyek nevei, a családi állapotuk (házas, özvegy, árva), az életkörülményeik, a vallásuk és az etnikai hovatartozásuk, a hivatali pozíciók, nemesek esetén pedig a grófi³³ és bárói címük is. Legtöbb esetben a származási helyük, illetve a panaszt és kérelmet benyújtó közösségek lakhelyei is megtalálhatók az adatok között.

²⁶ Johannes Hnat (?–?) német származású lakos kérelme, jelzete: XII-3f.VI.15.40.QQ.c/11.2.

²⁷ A gyöngyösi görögök római katolikus hitfélvétel iránti kérelme, Minutae anni 1771. Eszterházy válaszleveleinek fogalmazványai havi bontásban, XII-3f.VI.15.38.OO.e/8.1–8.2.

²⁸ Az egri nem egyesült görög és rác közösség kérelme, jelzete: XII-3f.VI.16.48.ZZZ.a/9.

²⁹ A gyöngyösi kálvinista lakosság instanciája, Minutae anni 1783. Eszterházy válaszlevelei, XII-3f.VI.17.49.AAA.a/6.

³⁰ A hejcei helvét lakosság oratórium építésére vonatkozóan nyújtot be kérelmet, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1.

³¹ Lázár (?–?) osztrák zsidó kérelme, jelzete: XII-3f.VI.15.38.OO.l/27.

³² Lánczy Zsigmond (?–?) az egri Irgalmasrendbe történő felvételéről szóló döntés, Minutae anni 1772. Eszterházy válaszlevelei, XII-3f.VI.15.39.PP.c/3.1.

³³ G[róf] Döry Gábor kérelme, Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus, XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.

Néhány esetben az egyes személyek halálozási éve³⁴ is megismerhető a vizsgált iratokból. Véleményem szerint érdemes körültekintőbben elemezni az instanciák tartalmát és formáját a levélírók és a címzettek aspektusából. Az iratok első megtekintéséből megállapíthatjuk, hogy az adott forrás instanciacím-e vagy sem. Ezen források három fő részre tagolhatók: 1. Megszólítás: a beadványokon szereplő megszólításokból kiderül, hogy kinek lett ténylegesen címezve az adott levél.³⁵ 2. Tartalmi egység, amiből kiderül a beadvány tárgya és az ahhoz kapcsolódó körülmények. 3. Az instansok megnevezése:³⁶ a panaszt és kérelmet benyújtó személyekről a magyar nyelvű források alapján általánosságban megállapítható, hogy Heves és Külső-Szolnok vármegye határain belül vagy a szomszédos vármegyékben éltek. A korábban bemutatott levéltári forráscsoporthoz hasonlóan ezekben a kötegekben is a vagyonnal, használati joggal, munkával, valamint kötelezettségekkel kapcsolatos instancialevelezések ugyanúgy feltárhatók. Ez a forrásgyűjtemény azonban súlyosabb bűncselekmények következményeit vizsgálendő instanciákat³⁷, örökségekhez³⁸ kapcsolódó iratokat, házépítések³⁹ iránti kérelmeket is magába foglalnak. Nemcsak Eszterházy Károlyhoz, hanem a vármegyei és az uradalmi hivatali tisztviselőkhöz⁴⁰ vagy a helyi úriszékhez benyújtott folyamodványok, sőt egy-egy úriszéki

³⁴ Benkó Ágnes (?–?), Kakuk István (?–1766) özvegye kérelmében mutatta be családjának életkörülményeit. A férjét Forkontrasti kövei agyonütötték 1766-ban, ezért egyre nehezebb a hátramaradottak megélhetése. *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.48.178.ZZZ.

³⁵ Eszterházy Károlyhoz írott instanciák esetében a megszólítás a következő: „Nagy Méltóságú Gróff Kegyelmes Urunk eö Excellentiája Isten után nékem kegyes Patrónusom és édes Attyam!” vagy „Nagy Méltóságú Gróff Püspök Ió Kegyelmes Urunk Excellentiája” és hasonló alakok, melyekben jelölhették még a „Fraknói és Galántai” előneveket vagy „Főispányi” hivatalát. Amennyiben nem az egri püspöknek címezték, akkor a „*Tekintetes Fiscalis/Praefectus Ur Kegyes Patronusom!*” és annak változatait alkalmazták a folyamodványt írók. *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1–XII-3f.VI.52.178.ZZZ.12.

³⁶ „*Excellentiadnak Alázatos legkisebb Szolgája*” (vagy egyéb variánsai) <folyamodványt benyújtó személy neve> vagy <közösség megnevezése>. *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1–XII-3f.VI.52.178.ZZZ.12.

³⁷ Raihárd Ferenc (?–?) Lemon János (?–?) kerecsendi lakos súlyos bántalmazásáról szóló Ulrich Jánosnak címzett, 1768. december 5-én kelt panasz, *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.46.178.ZZZ.3.

³⁸ Citterbortin Anna Mária (?–?) örökségét kérvényezte az egri püspöktől. *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.49.178.ZZZ.

³⁹ Battha Bálint (?–?) vattai lakos kérelme házépítésre vonatkozóan. *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.

⁴⁰ Szökő Pál (?–?) egri uradalmi fiskálisnak írt kérelmeket is tartalmaz a forráscsoport. Pl. Sár helység lakosainak kérelme 1787-ből. Jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.2.

pereskedés⁴¹, vagy falusi tanácskozás jegyzőkönyve⁴² is szerepel. Ugyanakkor ebben a csoportban is megjelennek az egyes pozíciók⁴³ kérdései is, vagyon vagy ingatlan/ingóság⁴⁴ elleni károkozások. Egyes esetekben iskolaházak⁴⁵ vagy plébániák⁴⁶ felállításával kapcsolatos egyéni kérelmek is olvashatóak, ugyanúgy, ahogy a másik forráscsoport iratai között is. Nagy számban olvashatóak a római katolikus hitre áttért lakosok, konvertiták⁴⁷ beadványai, vagy elvétve tudomást szerezhünk nehéz életkörülmények között élő kézművesek⁴⁸ csoportjairól. Nem számottevő, de az instanciák között találhatunk olyan levelezéseket is, amelyeket egyházi személyek, plébánosok, kántorok⁴⁹ írtak Eszterházy Károlynak. Az „*Antiqua Instantiae...*” forráscsoportban a folyamodványokon kívül vizsgálati, tanúkihallgatási jegyzőkönyvek⁵⁰, hivatali feljegyzések⁵¹, kimutatások⁵², tartozás megfizetéséről szóló számlák, bizonylatok⁵³ szerepelnek. Ezek a forrásanyagok segítséget nyújthatnak az egyes ügyek teljes körű feltérképezésében.

Az instancialevelezések témái

A jelenlegi fejezetben általánosan összefoglalom, hogy milyen instanciák keletkeztek a két forráscsoportban a vizsgált levelek alapján. 1762-től 1799-ig összesen a két forráscsoportban 696 darab magyar nyelvű Eszterházy, Károlyhoz intézett

⁴¹ 1769. december 12-re keltezett latin nyelvű úriszéki eljárási jegyzőkönyv, *Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*, XII-3f.VI.47.178.ZZZ.

⁴² Pócs András (?–?) tiszánánai református lelkész elleni büntetőügyben tartott falusi tanácskozás, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1.

⁴³ Tóth Zsigmond (?–?) hivatali tisztviselői kinevezés iránti kérelme, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1.

⁴⁴ 1785-ből származó Mátyási István (?–?) pinceomlási panasza, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1.

⁴⁵ Bonis József (?–?) iskola- és orgonamester felnémeti iskolaház felállítását kérelmezte az egri püspökségtől 1770 márciusán kelt levelében. Jelzete: XII-3f.VI.48.178.ZZZ.

⁴⁶ A tiszánánai plébániaház építésével kapcsolatban tett utasítást Eszterházy püspök. Jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.

⁴⁷ A helyi konvertita közösség télre ruhát kérvényezett 1777-ben Eszterházy püspöktől. Jelzete: XII-3f.VI.48.178.ZZZ.

⁴⁸ Egri purger fazekasmester közösség kérelme, jelzete: XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.

⁴⁹ Kelemen László (?–?) tiszánánai kántor fordult Eszterházy püspökhöz, jelzete: XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.

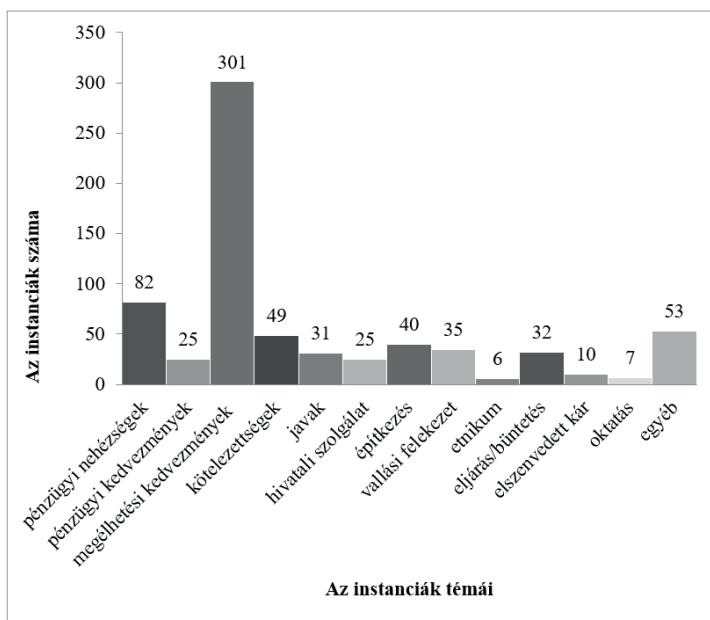
⁵⁰ A csontosfalvi granárium kifosztásáról készült tanúkihallgatási jegyzőkönyv, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.2.

⁵¹ Borsod vármegyei tisztviselők jegyzéke. Feltételezem, a folyamodványokat az instansok nem az illetékes személyekhez címezték, vagy újonnan kinevezett tisztviselők névsorát állíthatták össze ebben a dokumentumban. Jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.2.

⁵² Hontella Jánosné (?–?) egri cipézmester özvegyének vagyonszfeírása, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1.

⁵³ Hontella János (?–?) tartozásának visszafizetését tanúsító bizonylata, jelzete: XII-3f.VI.46.178.ZZZ.1.

instancialevelet találtam. Az instanciák témamegoszlását az alábbi grafikonon szemléltetem. Kérelmeket és panaszokat a következő témákban fogalmaztak: 1. Pénzügyi nehézségek csoportja, amelyek közé a fennmaradt adósságok eltörléséről, mérsékléséről vagy zálogszerződésekről szóló beadványok tartoznak. 2. Pénzügyi kedvezmények csoportja, amelyek közé a nemesi családtagok teljesítendő kifizetéséről olvashatunk. 3. Megélhetési kedvezmények iránt folyamodó árva, gyámoltalan, nehéz körülmények között élő jobbágycsaládok és -közösségek kérelmeinek csoportja.⁵⁴ 4. A hivatali és jobbágyi kötelezettségek módosításáról, panaszáról szóló írások csoportja. 5. Az örökséghez, házhelyhez vagy egyéb ingószághoz jutást kérvényező leveleinek csoportja. 6. Hivatali pozícióba ajánlást remélő instansok beadványainak csoportja. 7. Az építkezésekhez, felújításokhoz kötődő folyamodványok csoportja. 8–9. A vallási felekezetek és etnikai közösségek problémáit taglaló levelek csoportja. 10. A már megbüntetett vagy eljárás alá vont személyek kérvényeinek csoportja. 11. Természet vagy rongálók által okozott vagyoni károkkal kapcsolatos panaszok csoportja. 12. A művelődéssel, ismeretszerzéssel kapcsolatos kérések csoportja. 13. Az „egyéb instanciák” csoportja, ide olyan levelek tartoznak, amelyeket a korábbi csoportokban nem lehetett elhelyezni.

A „Minutae anni” és az „Antiqua Instantiae et Littera missiles nullius usus” c. forráscsoportban lévő magyar nyelvű instanciák témamegoszlása

⁵⁴ A legkiugróbb témacsoport, az összes magyar nyelvű instancia 43,4%-át fedi le.

Eszterházy Károly egri püspökségének első évtizedéből összesen 106 darab magyar nyelvű panasz és kérelem tárgyú levelezés maradt fenn a két forráscsoportban. Általánosan megállapítható az elemzett iratok alapján, hogy a legtöbb alkalommal a társadalom legszegényebb rétegeiből származó egyének és/vagy közösségek fordultak Eszterházy Károly egri püspökhöz a helyzetük tisztázása érdekében.⁵⁵ A 1762–1767 közötti időszakról még csak 23 db magyar nyelvű folyamodványt találtam, 1768–1769 között 21 db levelet regisztráltam, a 1770–1772 közötti esztendőkből már 39 esetet találtam, amelyek a legszegényebb csoportok nehézkes vagy lehetetlen mindennapi megélhetését tanúsították. A maradék 21 darab hivatali pozíciók iránti kérelmeket, egy-egy nemesi sarj kérelmét vagy panaszát foglalja magába. Feltételezésem szerint az úrbérrendezés iránti igény és az 1767-es urbáriumból eredő konfliktusok vezethettek a panasz és kérelem tárgyú levelek számának emelkedéséhez 1770-től.

További elemzést érdemes végezni a leggyakoribb beadványt benyújtók társadalmi helyzetét, vallási és etnikai összetételét illetően. Gyakori folyamodványt benyújtók közé lehet sorolni a konvertitákat⁵⁶. Alapvető benyomásom az elemzett iratok alapján, hogy az áttért csoportok tagjai ügyeikben kedvezőbb elbírálásban részesülhettek nem áttértekkel szemben. A legtöbb instancialevelet megfogalmazók között a nem római katolikus hittel rendelkező közösségeket is érdemes megemlíteni a vizsgált iratok alapján. Ebben az időszakban továbbra is vitás kérdésként merült fel a nem katolikus valláscsoportok jogainak rendezése a kora újkori Magyarországon. Ezek a felekezetek továbbra is megtűrték maradtak az egri püspökség területén 1781 őszéig, II. József (1741–1790) türelmi rendeletének deklarálásáig.

Ezt követően fordulnak elő a nem római katolikus vallású közösségek vallási kegyhelyépítések, földterületek vagy iskolaházak iránti kérelmei is az iratok között. Ezekon kívül olyan levelezési töredékek is fennmaradtak az elemzett időszakból, amelyek tanúsítják az egri püspökség falvainak római katolikus templomok iránti igényét is.

⁵⁵ A grafikonon megjelölt témacsoportokban kivétel nélkül a jobbágyok levelei vannak többségben.

⁵⁶ Eszterházy Károly 1771. február 22-én utasításba adta Tóth István pápai prefektusnak, egyes konvertita ügyében kedvezően járjon el. *Minutae anni 1771. Eszterházy válaszeveleinek fogalmazványai havi bontásban*, XII-3f.VI.15.38.OO.k/15.1.

Eszterházy Károly egri püspökhöz írott magyar nyelvű instanciák 1762–1772 között

A következő fejezetben a megjelölt időszak során keletkezett Eszterházy Károlyhoz írt magyar nyelvű instanciákat mutatom be, táblázatos formában. A teljességre törekedve igyekszem az egyes kérelmek tárgyát, idejét és jelzetét ismertetni – a fentebb megnevezett források alapján.

Jelzet	Instancia tárgya	Ügyintézés kelte
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.	Hegyi Imre (?-?), gróf Eszterházy Károlyné (1724–1776) régensének kérelme.	Ács, 1762. június 15.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.	Arcsi Jánosné (?-?) volt harsányi vendégfogadósné kérelme.	Eger, 1762. augusztus 5.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A mezőkövesdi szegények kérelme.	Eger, 1763. január 5.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A törökszentmiklósi jobbágyság kérelme.	Eger, 1763. február 26.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.6.	Hegyi Imre, gróf Eszterházy Károlyné régensének panasza.	Pozsony, 1763. április 5.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A közeli település szegényeinek kérelme.	Eger, 1763. július 2.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Kelemen László tiszánai katolikus kántor panasza.	Eger, 1763. szeptember 19.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.	Szabó András (?-?) sarudi lakos kérelme.	Eger, 1764. január 11.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Nemes Egyed Mihály (?-?) gyönyöspüspöki vendégfogadóban volt árendás panasza.	Eger, 1764. január 16.
XII-3f.VI.50.178.ZZZ.	A solymosi lakosság kérelme.	Pozsony, 1764. július 31.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.	Hegyi Imre, gróf Eszterházy Károlyné régensének kérelme.	Galán, 1764. szeptember 18.
XII-3f.VI.50.178.ZZZ.	Az egri exactor panasza.	Királyfalva, 1764. november 4.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Vizi József (?–1764) tiszttartó özvegyének kérelme.	Pozsony, 1764. december 12.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.	Citterbortin Anna Mária egri lakos kérelme.	Pozsony, 1765. január 21.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.	Péchy Gábor (?-?) kérelme.	Jernye, 1765. március 5.

XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.	Battha Bálint vattai lakos kérelme.	Pozsony, 1765. március 11.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.6.	Hegyi Imre, gróf Eszterházy Károlyné régensének kérelme.	Pozsony, 1765. május 9.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.5.	A sarudi jobbágyság kérelme.	Eger, 1765. május 21.
XII-3f.VI.50.178.ZZZ.	A kenderesi kálvinisták kérelme.	Eger, 1765. szeptember 10.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.	Tonk Ferenc (?–?) pálinkafőző kérelme.	Eger, 1766. január 31.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Soós János (?–?) kérelme.	Eger, 1766. február 5.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A csegei bírák és lakosok kérelme.	Eger, 1766. március 1.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A baktai jobbágyság kérelme.	Eger, 1766. december 29.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Novaj szegény lakosságának kérelme.	Eger, 1767. március 25.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.8.	Somodi István (?–?), Petróczi József (?–?), Balog István (?–?) és Svéba József (?–?) egri purger fazekasmesterek panasza.	Eger, 1767. április 23.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Majnár János (?–?) zsérci taxalista panasza.	Eger, 1767. június 30.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A felsőtárkányi jobbágyság kérelme.	Eger, 1767. augusztus 3.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.5.	Zsupán Ferenc (?–?) kérelme.	Eger, 1767. augusztus 4.
XII-3f.VI.50.178.ZZZ.	Szemere Asszony (?–?) kérelme.	Szepesség, 1767. szeptember 1.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Kása Zsuzsanna (?–?), Bóta Ádám (?–1767) jobbágy özvegyének és fiainak kérelme.	Eger, 1768. január 3.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Király István (?–?), Kis András (?–?) és Kos Mihály (?–?) kérelme.	Tard, 1768. május 12.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Kása Zsuzsanna, felsőtárkányi jobbágy Bóta Ádám özvegyének és árva fiainak kérelme.	Eger, 1768. november 8.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Bán János (?–?), Póta Mátyás (?–?), Bán György (?–?) mezőkövesdi lakosok kérelme.	Eger, 1768. november 15.

XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Juhász Zsuzsanna (?-?), felsőtárkányi jobbágy Somody Mihály (?-1768) özvegyének és árváinak kérelme.	Eger, 1768. november 19.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Nagy István (?-?) és Lakó János (?-?) demjéni jobbágyok kérelme.	Eger, 1768. december 4.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Farkas István (?-?) felnémeti félhelyes jobbágy kérelme.	Eger, 1768. december 8.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Erdélyi Mátyás (?-?) felnémeti egész helyes jobbágy kérelme.	Eger, 1768. december 16.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Katona Pál (?-?) kápolnai jobbágy és gyermekeinek kérelme.	Eger, 1768. december 20.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Farkas Mátyás (?-?) felsőtárkányi jobbágy kérelme.	Eger, 1768. december 21.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A harsányi szűrcsapó jobbágyság kérelme.	Eger, 1768. december 21.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Gróf Dőry Gábor kérelme.	Eger, 1769. január 24.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Tóth Zsuzsanna (?-?), Pápai János (?-?) abonyi kerülő feleségének kérelme.	Eger, 1769. január 24.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Berényi István (?-?) kérelme.	Eger, 1769. január 27.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Bot Gáspár (?-?) kérelme.	Eger, 1769. február 28.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Tóth István (?-?) volt kápolnai korcsmáros kérelme.	Eger, 1769. március 3.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Ország János (?-?) raboskodó csapómester kérelme.	Eger, 1769. március 10.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Szilvási István (?-?) konvertita panasza.	Eger, 1769. április 8.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A báttonyi lakosság kérelme.	Eger, 1769. május 5.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Punyi Jánosné (?-?) és Sallai Jánosné (?-?) panasza.	Eger, 1769. július 5.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	Az újpüspöki szűrcsapó mesterek kérelme.	Eger, 1769. október 26.
XII-3f.VI.49.178.ZZZ.12.	A maklári jobbágyság kérelme.	Eger, 1769. december 2.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Bonis József felnémeti orgonista és oskolamester kérelme.	Eger, 1770. március 30.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	A füredi adófizetők kérelme.	Eger, 1770. április 18.

XII-3f.VI.48.178.ZZZ/16.	Fajthy Ferenc (?–?) postamester kérelme.	Gyöngyös, 1770. április 29.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	A gyöngyöshalászi lakosság kérelme.	Eger, 1770. május 1.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Mercz József (?–?) kérelme.	Eger, 1770. május 13.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	A tiszánánai lakosság kérelme.	Bécs, 1770. július 29.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Dudásy András (?–?) kispap kérelme.	Bécs, 1770. augusztus 10.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	A hejcei lakosság panasza.	Pápa, 1771. február 3.
XII-3f.VI.15.38.OO.k/15.1.	Ikerváry Mihály (?–?) konvertita kérelme.	1771. február 22.
XII-3f.VI.15.38.OO.k/15.2.	Gyimóthi Molnár Ferencné (?–?) konvertita özvegy panasza.	1771. február 22.
XII-3f.VI.15.38.OO.k/15.3.	Nagy Ferenc (?–?) csóti lakos kérelme.	1771. február 22.
XII-3f.VI.15.38.OO.k/15.4.	A szücsi lakosság kérelme.	1771. február 22.
XII-3f.VI.15.38.OO.b/6.3–6.5.	A pápai lakosság kérelme.	1771. március 25.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Posta István (?–?) kérelme.	1771. április 2.
XII-3f.VI.15.38.OO.d/7.1.	A tiszánánai lakosság kérelme.	1771. április 4.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Vitéz Pál (?–?) és Takács Katalin (?–?) kérelme.	Eger, 1771. április 10.
XII-3f.VI.15.38.OO.e/6.3.	Gróf Grassalkovich Antal panasza.	1771. május 4.
XII-3f.VI.15.38.OO.d/7.2.	Vajda Ferenc (?–?) és Keresztesi János (?–?) kérelme.	1771. május 8.
XII-3f.VI.15.38.OO.e/8.1–8.2.	A gyöngyösi görögök panasza.	1771. május 20.
XII-3f.VI.15.38.OO.e/6.4.	Kiss Ferenc pápai uradalmi fiskális panasza.	1771. május 26.
XII-3f.VI.15.38.OO.f/11–12.	Gróf Károlyi Antal kérelme.	1771. május 30.
XII-3f.VI.15.38.OO.e/8.	A gyöngyösi kőműves és két legényének kérelme.	1771. június 3.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Benkó Ágnes felsőtárkányi Kakuk István özvegyének kérelme.	Eger, 1771. június 7.

XII-3f.VI.15.38.OO.e/3.3–3.4.	A tizsanánai lakosság kérelme.	1771. június 7.
XII-3f.VI.15.38.OO.g/6.1.	Báró Kállayné Perényi Mária (?–?) kérelme.	1771. július 5.
XII-3f.VI.15.38.OO.g/1.3.	Az igari lakosság panasza.	1771. július 12.
XII-3f.VI.15.38.OO.i/1.2–1.3.	A kispáti lakosság kérelme.	1771. augusztus 13.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Nemes Bóta György (?–?) kérelme.	Eger, 1771. szeptember 21.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Butsányi Zsófia (?–?), Pócs János (?–?) özvegyének és gyermekeinek kérelme.	Eger, 1771. október 1.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Koller János (?–?) kérelme.	Eger, 1771. október 11.
XII-3f.VI.15.38.OO.l/17.	Gróf Grassalkovich Antal panasza.	1771. november 4.
XII-3f.VI.15.38.OO.l/27.	Lázár osztrák zsidó kereskedő kérelme.	1771. november 20.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Posta István kérelme.	Eger, 1771. november 25.
XII-3f.VI.47.178.ZZZ.3869.	Töveßy Márton (?–?) nagybányai harmincados kérelme.	1771. december 15.
XII-3f.VI.15.38.OO.m.	Gróf Nádasdyné (?–?) kérelme.	1771. december 15.
XII-3f.VI.15.39.PP.a/3.4.	Györfly György (?–?) panasza.	1772. január 5.
XII-3f.VI.15.39.PP.a/9.3.	Kállay József (?–?) Szabolcs vármegyei ülnök panasza.	1772. január 9.
XII-3f.VI.15.39.PP.b/11.1.	Gróf Hallerné Grassalkovich Anna Mária panasza.	1772. február 7.
XII-3f.VI.15.39.PP.c/6.2.	Skublits Ferenc (?–?) Szala vármegyei jegyző panasza.	1772. március 2.
XII-3f.VI.15.39.PP.c/14.2.	Gróf Eszterházy Imre panasza.	1772. március 13.
XII-3f.VI.15.39.PP.d/21.	A hidegkúti lakos kérelme.	1772. április 9.
XII-3f.VI.15.39.PP.d/8.1.	A patai lakosság panasza.	1772. április 23.
XII-3f.VI.15.39.PP.d/8.2.	A földvári lakosság panasza.	1772. április 23.
XII-3f.VI.15.39.PP.d/18.2.	Palotainé Fodor Klára (?–?) panasza.	1772. április 29.
XII-3f.VI.15.39.PP.d/18.3.	Szipserin Anna (?–?) panasza.	1772. április 29.
XII-3f.VI.15.39.PP.d/4.	A teszéri plébános kérelme.	1772. május 19.
XII-3f.VI.15.39.PP.e/2.2.	Kubinyi György (?–?) panasza.	1772. május 28.

XII-3f.VI.15.39.PP.f/22.	A Hont vármegyei ülnök kérelme.	1772. június
XII-3f.VI.15.39.PP.f/16.	Farkas János (?-?) egri jegyző kérelme.	1772. június 11.
XII-3f.VI.15.39.PP.f/6.	A recski plébános panasza.	1772. június 30.
XII-3f.VI.15.39.PP.g/8.	Radvánszky Johanna (?-?) panasza.	1772. július 1.
XII-3f.VI.15.39.PP.g/3.	Hauzer Mihály (?-?) kérelme.	1772. július 14.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Varga Mihály (?-?), Csory István (?-?), Galamb György (?-?), Galovics Jakab (?-?), Váczik Mátyás (?-?) és a tipográfus Paszternák György (?-?) hóstyai lakosok kérelme.	Eger, 1772. szeptember 5.
XII-3f.VI.15.39.PPh.	A patai lakosság panasza.	1772. október 2.
XII-3f.VI.48.178.ZZZ.	Özv. Miklovics János (?-?), Egri János (?-?), Farkas Lukács (?-?), Kristóff András (?-?), Egri András (?-?), özv. Szennyes János (?-?), Újhelyi György (?-?), Kárász György (?-?), Kerek Tóth András (?-?), Varga Márton (?-?), Lodi Kiss Márton (?-?), Burai-Tóth István (?-?), Bogár-János (?-?) Beke-Mihály (?-?) kérelme.	Eger, 1772. november 6.

Összegzés

Jelenlegi tanulmányomban az Eszterházy Károly egri püspökhöz címzett panasz és kérelem tárgyú leveleket legnagyobb számban tartalmazó „*Minutae anni*” és „*Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*” megnevezésű forráscsoportokkal foglalkoztam. A feltárás során a témához kapcsolódóan csaknem 700 darab magyar nyelvű releváns forrás került elő, melyből 106 darab keletkezett Eszterházy egri püspökségének első évtizedében. A dolgozatom első felében igyekeztem bemutatni, hogy hol, kikkel és milyen egyéb témákban levelezett az egri püspök az instanciákon kívül. Az iratok alapján megállapítható, hogy a vizsgált tíz évben a legtöbb alkalommal az uradalmi tisztviselőivel (prefektusaival, fiskálisaival), területiális offiálisokkal (provizorokkal, kulcsárokkal) levelezett, de nagy számban találhatóak a saját családtagjaival, a közéletben jelentős befolyással bíró, illetve vagyonnal rendelkező személyekkel is levelezések. Időnként a legalacsonyabb rétegekből származó egyénnel is váltott magán és hivatalos természetű levelet – a folyamatban lévő ügyeket illetően. Az írások között nagy számban szerepelnek építkezésekkel, renoválásokkal, birtokügyek elintézésével kapcsolatos utasítások, valamint örökségekhez, használati jogokhoz kötődő ügyiratok. A tanulmányom második felében az instancialevelezéseket elemeztem formai és tartalmi szempontok alapján. Megvizsgáltam a levelek szerkezetét – megszólításoktól egészen a folyamodványokat benyújtó személyek vagy közösségek megjelöléséig. A dokumentumok további elemzése segít az instanciákat benyújtó személyek etnikai és felekezeti hovatartozásának, valamint életkörülményeiknek pontosabb megismerésében is. A jelen dolgozattal éppen ennek eléréséért igyekeztem az első lépésemet megtenni.

Die ungarische Instanz zu Károly Eszterházy Erlauer Bischof von 1762 bis 1772

Károly Eszterházy (1725–1799) erhielt dem Erlauer Bischoftitel am 10. Oktober in 1761, aber nahm er eigentlich Erlauer Bischof am 29. Juni in 1762 ein. Er ist zugleich Obergespan in Komitat Heves und Külső-Szolnok geworden. Es ist eine enorme Briefsammlung von Bischof Eszterházy fortbestehen. Einige Forscher hat ein-ein Teil der Sammlung zu seine Skriptschreibung gebraucht. Es gibt der bedeutende Part der Korrespondenz zu Eszterházy in Heves Komitat Archiv des Ungarisches Nationalarchivs. Die Instanze zu Károly Eszterházy sind „terra incognita“ für die historische Forschung, nichtsdestotrotz dass seine Ausgrabung zahlreich bisher unbekannte mikrohistorische Zusätze für die Sozialgeschichte. Ich analysiere zwei Quellengruppen als „*Minutae anni*“ und „*Antiqua Instantia et Littera missiles nullius usus*“ Quellensmaterialien aufgrund der formalen und inhaltlichen Aspekte. Ich fände ungarische Instanz zu Károly Eszterházy von 1762 bis 1799 insgesamt 691 Stücke in zwei Quellengruppen, darstelle ich die Themeverteilungen von Anliegen und Klagen an eine Diagramme. Endlich die ungarische Instanz zu Károly Eszterházy von 1762 bis 1772 in einer Tabellen. Ich bemühe schlechtdings die Thematik, der Termin und die Kennziffer der Instanze – aufgrund der vorgenannten Quelle darlegen. Wenn es möglich wäre vollständig, Analisierung der Rolle von Károly Eszterházy in Instanzverwaltung in Erlauer Diözese, mit weiteren bisher unerforschten Quellen, aber bemühte ich erste Tritte mit dem derzeitigen Skript zu dem Zweck vorkehren.